

MÉRTÉK MÉDIAELEMZŐ MŰHELY

AZ ÚJSÁGÍRÓK SAJTÓSZABADSÁG- KÉPE 2016-BAN MAGYARORSZÁGON

MÉRTÉK FÜZETEK

13. szám

MÉRTÉK FÜZETEK

13. szám

2017. MÁJUS

Szerző:

Timár János

**AZ ÚJSÁGÍRÓK SAJTÓ-
SZABADSÁG-KÉPE 2016-BAN
MAGYARORSZÁGON**

MÉRTÉK MÉDIA MŰHELY

A szerkesztőség tagjai

Mong Attila, Nagy Krisztina
Polyák Gábor, Urbán Ágnes
Uszikiewicz Erik

Kérdésével forduljon hozzánk:

info@mertek.eu
www.mertek.eu

Kiadja

Mérték Médiaelemző Műhely
Közhasznú Nonprofit Kft.
[Mertek Media Monitor
Nonprofit Ltd.]
H-1042 Budapest, Árpád út 90-92.

Felelős kiadó

Urbán Ágnes, ügyvezető igazgató

Felelős szerkesztő

Polyák Gábor

ISSN 2559-8937

13. Az újságírók sajtószabadság-képe
2016-ban Magyarországon (pdf)

Timár János

Mérték Médiaelemző Műhely Közhasznú
Nonprofit Kft.

TARTALOM

1. FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK.....	7
2. SAJTÓSZABADSÁG.....	9
3. A SAJTÓSZABADSÁG ÖSSZETEVŐI.....	13
4. A SAJTÓSZABADSÁG ÉRVÉNYESÜLÉSÉT „SEGÍTŐ” INTÉZMÉNYEK.....	17
5. TÁJÉKOZÓDÁSI SZABADSÁG.....	21
6. A MÉDIA MŰKÖDÉSÉNEK MEGÍTÉLÉSE.....	25
7. SZEMÉLYES TAPASZTALATOK A NYOMÁSGYAKORLÁSRÓL.....	27
8. MÉDIASZABÁLYOZÁS.....	29
9. ÖNCENZÚRA.....	31
10. MUNKAIDŐ, ÚJSÁGÍRÓI TEVÉKENYSÉGEK, SZERKESZTŐSÉGI KONTROLL.....	33

**További információkért
lépjön kapcsolatba velünk!**

MÉRTÉK MEDIA MONITOR
1042 Budapest, Árpád út 90-92., Hungary
<http://mertek.eu> • info@mertek.eu

2017 elején a SurveyMonkey internetes adatfelvételi és elemző program segítségével a Mérték Médiaelemző Műhely a korábbi évekhez hasonlóan felmérte, hogy a médiában dolgozók hogyan vélekednek a sajtószabadság helyzetéről Magyarországon. A kutatást 2012 óta minden évben elvégeztük, feltérképezve az adott év sajtóműködésének megítélését.

Az újságírók közül igyekeztünk minél szélesebb kört elérni. A nyomtatott, illetve az online sajtó, valamint a rádiók és a televízió csatornák, illetve a közszolgálati médiumok részére is megküldtük az online kérdőívet. A kérdőívet a válaszadók anonim módon töltötték ki, ennek következtében nem tudjuk, hogy pontosan mely médiumoktól milyen arányban válaszoltak, ahogy pontos viszonyítás hiányában arra sem tudunk válaszolni, hogy a minta mennyire reprezentálja az újságírókat.

Az online kérdőívet idén 90 újságíró töltötte ki. Ez kevesebb, mint a korábbi években volt, noha a kérdőívvel ugyanazt a kört céloztuk meg, akiket a korábbi években. A válaszolási kedv csökkenéséről csak feltételezéseink lehetnek, de nem zárható ki, hogy az országban jelenleg uralkodó hangulat miatt kevesebben mertek még egy anonim kérdőívre is válaszolni, ahogy persze az is lehet, a korábbi évekhez képest kevesebben gondolták, hogy van értelme, jelentősége annak, hogy elmondják véleményüket, tapasztalataikat.

A kérdőívre válaszolók fele (52%) újságíróként, illetve szerkesztőként (42%) dolgozik, a többiek menedzserként, hirdetésszervezőként. A válaszadók majd háromnegyede (73%) budapesti lakos, 18%-uk megyeszékhelyen, 7%-uk pedig vidéki városban él, mindössze 3%-uk lakik falun. A mintában szereplők elsöprő többsége (92%) főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkezik. A válaszadó újságírók többsége (60%) az online médiában dolgozik, 20%-uk a nyomtatott sajtóban, 15%-uk kereskedelmi televízióban, 3%-uk közösségi rádióban, 1%-uk kereskedelmi rádióban, 1%-uk pedig a közszolgálati televízióban.

A kérdőívet kitöltő újságírók alapvető demográfiai, szakmai adatai hasonlóak a 2016-os felvétel, illetve a korábbi felvételek adataihoz, így az adatok jól elemezhetőek akár idősorosan is. Az eredmények arra utalnak, hogy a válaszolási hajlandóság érdemben nem befolyásolta a kutatási eredmények validitását.

1. FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Az elmúlt évhez viszonyítva több mutató szerint tovább romlott a sajtószabadság helyzete Magyarországon.

A sajtószabadság helyzetét „általánosságban” az újságírók továbbra is inkább negatívan ítélik meg, de most tapasztaltuk az eddigi legmélyebb pontot.

Súlyosbodónak ítélik meg az újságírók a médiára nehezedő politikai nyomást, ennek mutatója a tavalyi évhez képest látványosan nőtt.

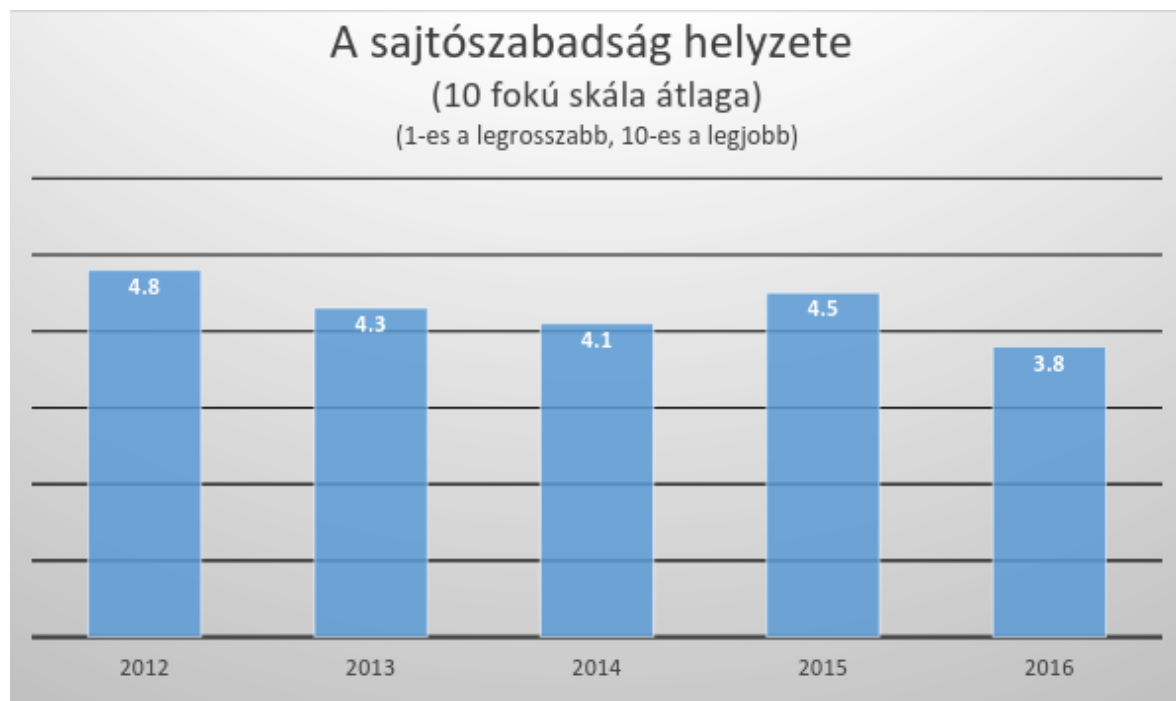
Meghatározó ma is az a vélekedés hogy, ma „inkább a politika ellenőrzi a médiát” mintsem fordítva, a „média ellenőrizné a politikát”.

A legfontosabb nyomásgyakorlási eszköz továbbra is az állami hirdetések elosztása. Ennek a szerepe az elmúlt években látványosan megnőtt, ahogy ugyancsak erőteljesen nőtt a politikusok és a hirdetőik közvetett, a főszerkesztőn vagy a menedzsmenten keresztül gyakorolt nyomása is.

Az elmúlt egy évben a médiavállalkozások és a politikai pártok összefonódásának folyamata volt az, ami az újságírók véleménye szerint az eddigiekhez képest is meghatározóan romlott, bár a közszolgálati média működésének romlása gyakorlatilag ugyanilyen aggasztónak minősült.

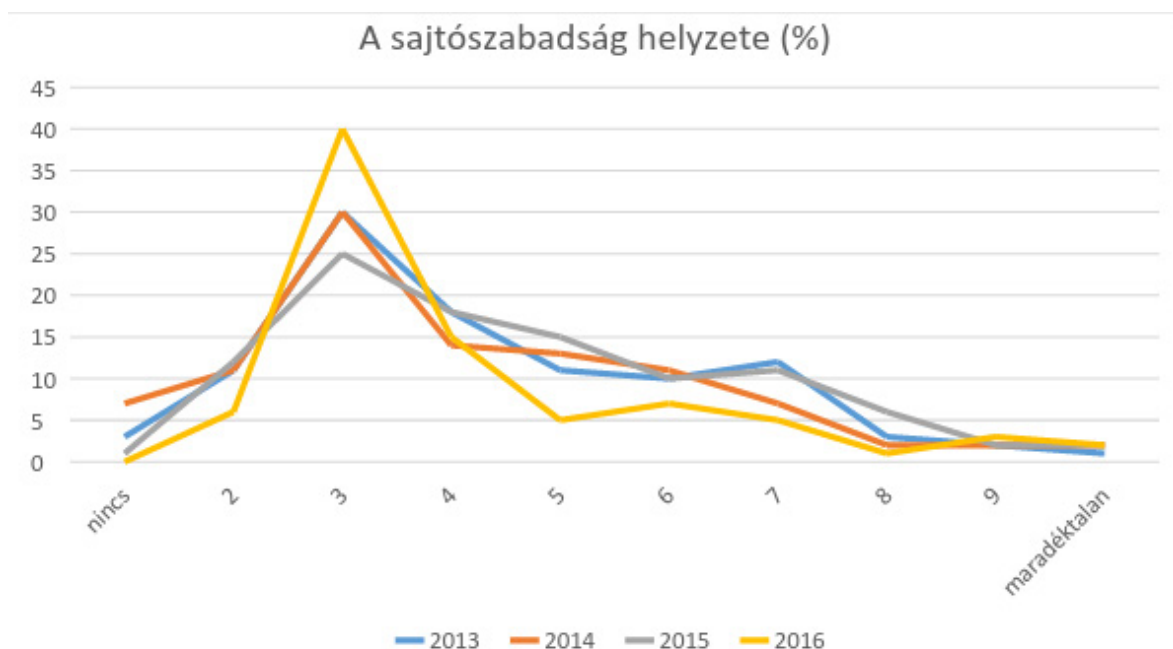
2. SAJTÓSZABADSÁG

Az újságírók megítélése szerint a sajtószabadság helyzete a mérés kezdete óta romlott, bár a 2015-ös év enyhe javulást mutatott, 2016-ra az eddigi legrosszabb megítélés adataihoz képest is mélyre süllyedt.

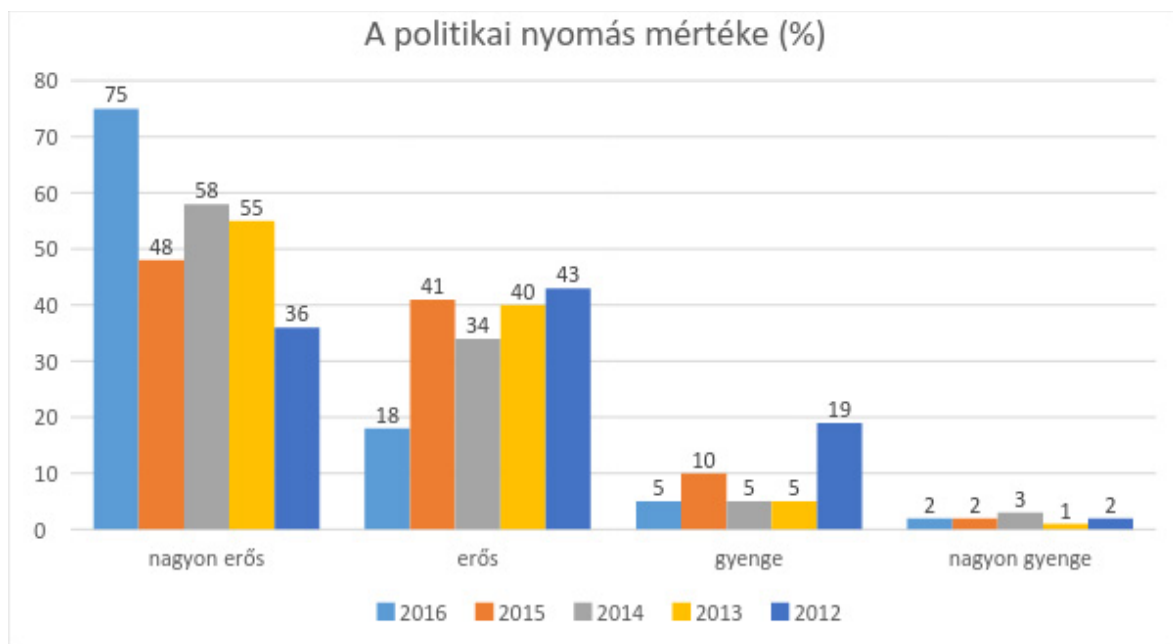
Az adatokat részletesebben vizsgálva az látható, hogy nőtt a sajtószabadság helyzetét nagyon rossznak ítéelő (azaz a 10 fokú skálán 1-3 értéket adó) válaszolók aránya, a tavalyi 48%-hoz képest mostanra 60%-ra. Ugyanakkor érdemben nem változott a sajtószabadság helyzetét kifejezetten pozitívan látók (8-10 érték) aránya, ezt a véleményt korábban és most is 7% osztotta.

Az alábbi ábra ugyanakkor jól mutatja, hogy alapvető változás a vélemények alakulásában nem történt: az újságírók a sajtószabadság helyzetét továbbra is a közepesnél rosszabbnak látják.

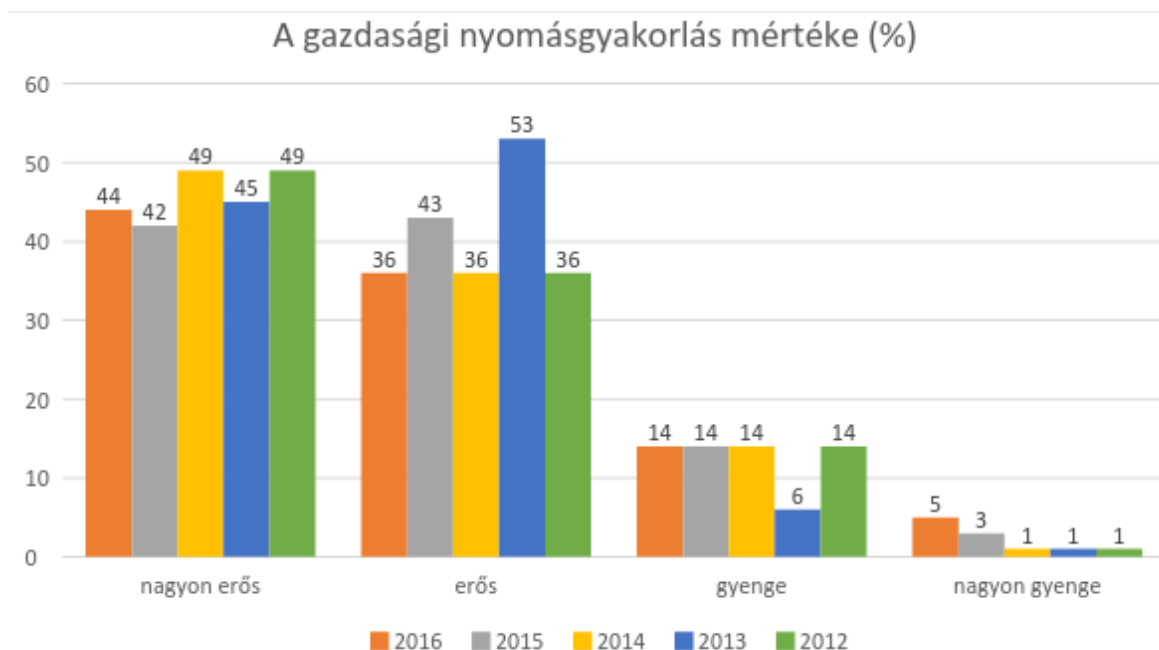

A képet árnyalja, hogy a sajtó kontroll-funkciójának betöltéséről igen lesújtó vélemények voltak az újságírók. Túlnyomó többségük (89%) 2016-ban is úgy látja, ma „inkább a politika ellenőrzi a médiát” mintsem fordítva, a „média ellenőrizné a politikát” és ez az adat tavaly óta érdemben nem változott.

Arra a kérdésre, hogy „Kérjük, értékelje a médiára gyakorolt politikai nyomásgyakorlás mértékét attól, hogy nincs nyomásgyakorlás, addig, hogy olyan erős a politikai nyomásgyakorlás, hogy az korlátozza a hazai sajtószabadság érvényesülését”, a válaszok igen-csak szomorú képet mutatnak.

Amikor ugyanezt a kérdést a gazdasági nyomás gyakorlás szemszögéből tettük fel, „Kérjük, értékelje a médiára gyakorolt gazdasági érdekű nyomásgyakorlás mértékét! Az 1-es érték azt jelenti, hogy nincs nyomásgyakorlás, a 4-es érték pedig azt, hogy olyan erős a gazdasági nyomásgyakorlás, hogy az korlátozza a hazai sajtószabadság érvényesülését”, olyan erős változást, mint a politikai nyomásgyakorlásnál nem találtunk.

A kapott adatokat egy 100 fokú skálára transzformálva a politikai nyomás mértékét átlagosan 89 pontosra értékelték és ez a szám nőtt a tavalyi évhez képest. A gazdasági nyomásgyakorlás mértékét valamelyest enyhébbnek ítélték, de a 100-as skálán ez is átlagosan 74 pontot kapott (ez az adat a tavalyi évhez viszonyítva érdemben nem változott).

3. A SAJTÓSZABADSÁG ÖSSZETEVŐI

A kérdőívben felsoroltunk 18 lehetséges szempontot, amelyek a sajtószabadság érvényesülése szempontjából jelentőséggel bírhatnak. A válaszok nem nagyon különböznek a tavalyi évben mértektől. A „nagyon fontosnak ítélt kategóriában” most az „állami reklámpénzek és támogatások átlátható elosztása” került az első helyre (85% ítélte nagyon fontosnak), de a tavalyi első, a „közpénzből finanszírozott média elfogulatlan és kiegyensúlyozott tájékoztatása” ugyanilyen arányban (85%) kapott nagyon fontos minősítést. Ugyancsak maradt az élbolyban a független hírügynökség léte (81%), ahogy a közszereplők jogi fenyegetettség nélküli bírálhatóságának szempontja is (75%).

A tulajdonos, a menedzsment és a szerkesztőség átlátható kapcsolata (73%), és az, hogy ne legyen összefonódás a médiatulajdonosok és a politikai pártok között (68%), szintén a korábbiakhoz hasonlóan elől szerepelt a sajtószabadság feltételeinek számbavétele során.

Ha a korábbi beszámolóinkban alkalmazott -100/+100 logikát követjük,¹ jól összehasonlíthatóak az adatok a korábbi évek vizsgálataival is.

¹ Az elemzésben mérleg-indexet alkalmazunk azért, hogy számszerűsítve mutassuk be a vélemények alakulását. A mérleg-index úgy készült, hogy azoknál a kérdéseknél, ahol egy-egy állítás fontosságára voltunk kíváncsiak ott az egyáltalán nem fontos -100 pontot, a nem fontos -50 pontot, a fontos +50 pont, a nagyon fontos +100 pontot ért. Ahol pedig a változásra kérdeztünk rá, ott a romlott -100 pontot, a nem változott 0 pontot, a javult +100 pontot ért.

↓ Ön szerint az alábbiak közül mi szükséges a sajtószabadsághoz?
(-100=egyáltalán nem fontos, +100=nagyon fontos)

2016	2015	2014	2013	2012	
90	86	87	83	-	Az állami reklámpénzek és támogatások elosztása a médiapiacon átlátható
85	76	76	-	-	A tulajdonos, a menedzsment és a szerkesztőség kapcsolata átlátható
85	89	-	-	-	A közpénzből finanszírozott média elfogulatlanul és kiegyensúlyozottan tájékoztasson
81	79	-	-	-	Független hírügynökség működjön
80	84	82	78	-	A közszereplők szabadon, jogi fenyegetettség nélkül bírálhatók
80	77	76	79	83	A médiahatóság nem kizárólag politikai pártok jelöltjeiből áll
77	74	74	-	-	A médiaügynökségek és a politikai pártok között nincs összefonódás
76	71	72	-	-	Kiszámítható szabályozási és finanszírozási háttérrel rendelkező reklámpiac
75	77	67	72	82	A médiatulajdonosok és a politikai pártok között nincs összefonódás
74	75	80	-	-	A reklámpiacon az állam hagyja a piaci mechanizmusok érvényesülését, abba hatósági eszközökkel nem avatkozik bele
69	73	78	77	80	A nyomtatott és online sajtótermékek felett csak a független bíróság gyakorolhat felügyeletet, más szerv nem
62	56	64	67	47	Erős újságírói szakmai szervezetek képviselik az újságírókat
51	62	62	-	-	A szerkesztőségi cikkekhez fűzött kommentekért a szerkesztőséget nem terheli felelősség, csak a kommentelőt
51	53	53	60	56	A szabályozásban jelentős szerepe van az önszabályozásnak
39	42	35	36	26	Az újságíróknak érdemi beleszólása van a főszerkesztő megválasztásába
19	2	20	39	28	Közpénzből finanszírozott közszolgálati műsorszolgáltatás működik
-43	-44	-47	-47	-48	A médiatermékek inkább magyar tulajdonban vannak

Az újságírók leginkább a közpénzek költési módját ítélik olyannak, ami befolyásolja a sajtószabadság alakulását. Erre utal, hogy a közmédiát és az állami reklámköltést, mint a médiapiacon fontos állami források felhasználását ítélik a legfontosabb tényezőknek. Leginkább arra érzékenyek, hogy a médiapiacon megjelenő állami forrásokhoz nem átlátható módon, egyenlőtlenül, a versenysemlegességet sértő feltételek mellett lehet hozzáférni. A közszolgálati média jelenlegi minősége is azért „veri ki a biztosítékot”, mert az újságírók úgy látják, az a tetemes pénz, amit erre fordít az állam, nem segíti a sajtószabadság érvényesülését. A tulajdonos a menedzsment és a szerkesztőség átlátható, rendezett kapcsolatának értéke a korábbi évekhez képest valamelyest nőtt. Ez a növekedés – noha az érték sohasem volt alacsony – vélhetően az elmúlt egy év médiatulajdonosi folyamataiban bekövetkezett változásokra reagál.² A médiaszereplők és a politikai pártok világos szétválasztása ugyancsak egyértelműen olyan értéknek számít az újságírók körében, amelynek hiánya érdemben veszélyeztetheti a sajtószabadság működését.

² <http://mertek.eu/wp-content/uploads/2017/05/MertekFuzetek11-1.pdf>

A közmédia működésére adott válaszokból az derül ki, hogy a sajtóban dolgozók még mindig a sajtószabadság működése szempontjából fontos kategóriába sorolják ennek az intézménynek a funkcióját, de nem önmagában a létét, hanem azt, hogy a közmédiában „elfogulatlan és kiegyensúlyozott legyen a tájékoztatás”.

A felsorolt szempontok közül mindössze egy olyan van, amely a nem fontos kategóriába került, ez a „magyar tulajdon” kérdése. A tulajdonos hazai meghatározottsága láthatóan korrelál a politikai kiszolgáltatottság tényével, így az a sajtószabadság szempontjából inkább károsnak tűnik.

Az általunk felsorolt – általánosan megfogalmazott – kategóriák az újságírók szerint tehát láthatóan jelentőséggel bírnak, de az is látszik, hogy az állam utóbbi években jellemző különösen erőteljes jelenléte, beavatkozása az újságírók szerint rongálja a sajtószabadság működését. A táblázatból az is jól látható, hogy ezek az értékek alapvetően stabilan helyezkednek el az újságírók gondolkodásában. Látványos elmozdulások egyáltalán nem, kisebb mozgások is csak kevésbé láthatóak az elmúlt néhány évben.

4. A SAJTÓSZABADSÁG ÉRVÉNYESÜLÉSÉT „SEGÍTŐ” INTÉZMÉNYEK

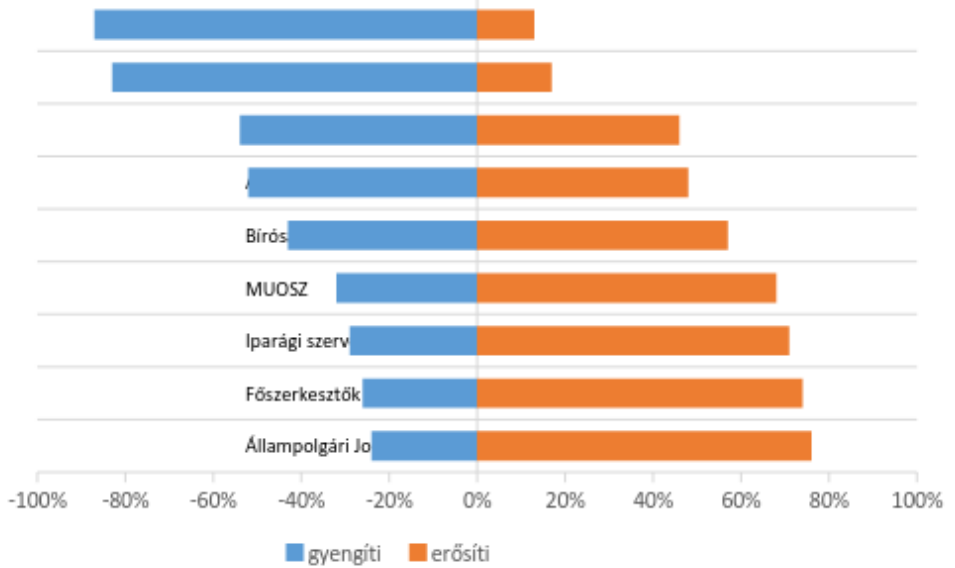
Ahogy a korábbi években, úgy ez alkalommal is külön vizsgáltuk, hogy a média működését biztosító intézmények, illetve a független szervezetek milyen mértékben járulnak hozzá a sajtószabadság érvényesüléséhez. A kérdésben szereplő intézményeket mi adtuk meg előre, az újságíróknak arra kellett válaszolniuk, hogy „Az alábbi intézmények inkább erősítik, vagy inkább gyengítik a sajtószabadság érvényesülését?”. A válaszlehetőségek itt is egy négyfokú skálán, a „nagyon erősíti”, „inkább erősíti”, inkább gyengíti” és a „nagyon gyengíti” opciók között mozogtak.

Az idei vizsgálat adatai szinte hajszálpontosan megegyeznek a tavalyi eredményekkel, sem érdemi javítás, sem érdemi rontás nem volt tapasztalható, kivéve egy intézmény megítélését: az Állampolgári Jogok Biztosa a tavalyi rontást követően megint a sajtószabadságot erősítő intézmények élére került, ahogy hasonló aránnyal ott szerepelt két évvel korábban is.

Ugyanakkor tanulságos, hogy míg korábban egy olyan intézmény sem volt, ami a nagyon erősíti válaszlehetőségnél elérte volna a 10%-ot, mostanra a bíróságok (14%) és az Alkotmánybíróság is (12%) meghaladta ezt. A nagyon gyengíti választ a tavalyinál valamivel nagyobb arányban választották a Médiatanács esetében (33%), míg az Ügyészség esetében maradt a tavalyi arány (25%). A többi válasz az erősíti/gyengíti kategóriák mentén oszlott meg.

↓ Az alábbi táblázatban együtt mutatjuk be a nagyon gyengíti / gyengíti válaszokat, szembe állítva az inkább erősíti / nagyon erősíti válaszokkal.

Az intézmények segítik vagy gyengítik a sajtószabadság érvényesülését (%)

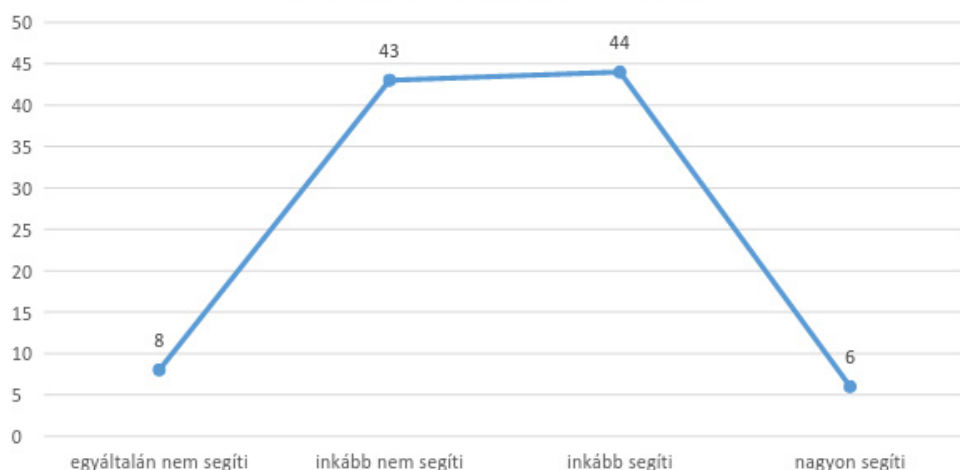
Úgy tűnik, hogy a médiahatóságnak a médiatartalom ellenőrzésével kapcsolatos, továbbra is visszafogott gyakorlata, a tartalmat érintő médiajogi szankciók hiánya az újságírók számára nem a sajtószabadság érvényesülésének biztosításaként jelenik meg, és a hatóságnak a médiapiacot politikai szempontok mentén alakító gyakorlata, illetve a média világot érintő lényeges állami beavatkozásokkal kapcsolatos hallgatása már átbillenti a megítélést a markánsan negatív tartományba.

5. TÁJÉKOZÓDÁSI SZABADSÁG

Ha a média tevékenységét nem a szakma, hanem a közönség oldaláról nézzük, ugyanúgy igencsak szomorú kép rajzolódik ki. Az újságírók az emberek tájékozódási szabadságának helyzetét sem ítélik túl kedvezőnek. Azaz nem csak a saját munkakörülményeinek alakulásáról, hanem munkájuk értelméről, hasznáról is inkább negatívan vélekednek. Az érték a tízfokú skálán korábban még 5.0 volt, de erre az évre ez is jelentősen romlott, 3.9-re csökkent. Míg tavaly az állampolgárok tájékozódási szabadságát valamivel jobbnak ítélték, mint a sajtószabadság helyzetét, idénre szinte pontosan azonosan látják a szabadság két oldalát.

A tájékozódási szabadsághoz való jog általános megítélésen túl kérdőívünkben rákérdeztünk arra is, hogy a média mennyire segíti egy átlagember számára, hogy megismerhesse az országban történő dolgokat, illetve mennyire segíti közös ügyeink megbeszélését. Ennek a kérdésnek a megítélésében az elmúlt egy évben nem történt változás.

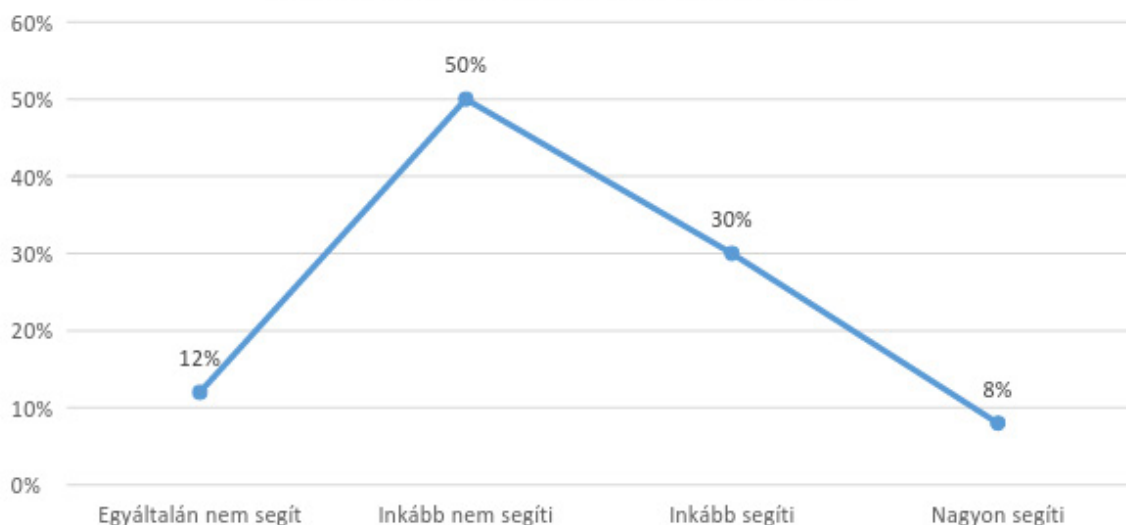
A média szerepe abban, hogy az ember tájékozódhasson az országban történő dolgokról (%)

Mint látható, a médiában dolgozók jelentős többsége a középső két válaszlehetőséget választotta. A véleményük így csak abban oszlik meg, hogy jól vagy rosszul segíti-e az általuk működtetett média az embereket, de azt, hogy ma nem lehet tájékozódni a sajátból, csak egészen kevesen állítják.

Jobban megoszlanak azonban a vélemények arról, hogy a média világa ma mennyire segíti közös ügyeink megbeszélését, megvitatását. Képes-e a sajtó a gondolatok ütköztetésére, értékelésére, a sokszor megfogalmazott társadalmi integratív funkció működtetésére vagy csupán lövészárkok, megrögzött, mozdíthatatlan meggyőződések puffogatásában, a politikai, világnézeti táborok támogatásában, megerősítésében merül ki a tevékenysége? Az adatok ebben a kérdésben már inkább – ahogy tavaly is – szélsziszt tükröznek. A mérleg nyelve egyértelműen átbillent a „nem segíti” kategória felé.

Mennyire segíti a média az ország sorsát érintő közös ügyeink megbeszélését, megvitatását?

6. A MÉDIA MŰKÖDÉSÉNEK MEGÍTÉLÉSE

Ebben a kérdéscsoportban azt vizsgáltuk, hogy az újságírók hogyan értékelik a média működésének egyes szegmenseit, történt-e változás ezek megítélésében az elmúlt években.

Az elemzésben mérleg-indexet alkalmaztunk, hogy számszerűsítve mutassuk be a vélemények alakulását. A média működéséről alkotott kép az évenkénti pontszámok alakulásából olvasható ki. Így az alábbi táblázat azt mutatja meg, hogy a 2012-ben felvett adatokhoz képest milyen irányú volt az újságírók véleményének változása. Azokban az esetekben, ahol egyre magasabbak lettek a negatív pontszámok, ott a válaszadók évről évre romlást érzékelnek, ahol pedig pozitív számokat kaptunk, vagy a negatív számok egyre közelítettek a nullához, ott javulást látnak.

↓ *Hogyan változott az elmúlt évben...*
(100 – javult, 0 – nem változott, -100 – romlott)

2016	2015	2014	2013	2012	
-87	-82	-86	-83	-60	A médiavállalkozások és a politikai pártok összefonódása
-80	-83	-80	-79	-69	A közszolgálati médiaszolgáltatás minősége
-80	-71	-90	-77	-65	A médiavállalkozások működési feltételei
-78	-63	-72	-81	-59	Az újságírói munka megbecsültsége
-76	-45	-67	-65	-57	A megjelenő vélemények sokszínűsége
-52	-57	-69	-70	-67	Az újságírói munka jogi feltételei
-45	-40	-38	-50	-50	A médiahatóság működésének kiszámíthatósága
-7	-14	1	-18	8	A gyermekekre ártalmas tartalmak mennyisége

A média működésének alakulását a táblázatból jól láthatóan negatívan ítélik meg az újságírók. Évről évre romlásról számolnak be, kizárólag a romlás mértéke változik, illetve az, hogy az adott évben melyik tényezőt érzékelik a többi tényezőhöz viszonyítva inkább romlónak.

A médiavállalkozások és a politikai pártok összefonódásának jelensége a romlás tekintetében 2015 után újra az élre került. A válaszolók több mint kilenctizede ezen a területen az elmúlt egy évben a korábbiakhoz képest is további romlást érzékelt. A közszolgálati médiaszolgáltatás stabilan tartja a romló jelenségek közötti vezető helyét. A médiavállalkozások működési feltételei szempontjából a 2014-es év – vélhetően a reklámadó bevezetése miatt – kiemelkedően romlónak tűnt, de a tavalyi kisebb mértékű romlást érzékelők aránya erre az évre újból megnőtt, miközben átlagos harmadik helyét a rangsorban továbbra is megtartotta. Romlott a korábbi évekhez képest az újságírói munka megbecsültségének megítélése is. A megjelenő vélemények sokszínűségénél a korábbi évekhez képest 2015-ben kevésbé romló képet mutatott, de mostanra visszatért a korábbi erősen romló megítéléshez. Sőt erre az évre itt a legerősebb a változás és az is jól látszik, hogy a romló körülmények ma már nagyjából egységesen jellemzik a lista első öt helyén szereplő körülményeket. A korábbiakhoz képest kisebb arányban ítélik romlónak az újságírói munka jogi feltételeit, ahogy a médiahatóság működése sem a látványosan romló kategóriába került.

7. SZEMÉLYES TAPASZTALATOK A NYOMÁSGYAKORLÁSRÓL

Személyesen megtapasztalt nyomásgyakorlásról korábban valamennyivel kevesebben számoltak be az újságírók, mint mostani kutatásunk során. 2013-ban 50%, 2014-ben 43%, 2015-ben 47% beszélt arról, hogy személyesen is megélte a politika jelenlétét munkája során. Az elmúlt évre azonban ez a szám érdemben megnőtt, most az újságírók többsége, 56% számolt be ilyen élményről.

A gazdasági nyomásgyakorlás érzékelése valamivel alacsonyabb arányban jelenik meg az újságírók válaszaiban. Most 48%-uk mondta, hogy az elmúlt évben érzékelt a munkája során gazdasági nyomásgyakorlást. Ez az arány visszatérést jelent a 2013-ban, 2014-ben tapasztaltakhoz, mert 2015-ben – a kérdőív akkori adataiból nem magyarázhatóan – ez az arány lényegesen kisebb (35%) volt.

A korábbi évekhez képest érezhetően jobban megjelent az on-line sajtóban a személyes nyomásgyakorlás érzékelése. Most már nincs olyan jelentős különbség az offline és az online sajtóban dolgozók érzékelése között: politikai nyomás 58%/52%, gazdasági nyomás 50%/43%, mint korábban ez tapasztalható volt.

Úgy tűnik, hogy a nyomásgyakorlás eszközei a korábbi év(ek)hez képest jelentősen nem változtak. A legfontosabb nyomásgyakorlási eszköz továbbra is az állami hirdetések elosztása, sőt ennek a szerepe az elmúlt évben tovább növekedett. Ugyancsak nőtt a politikusok közvetett, a főszerkesztőn vagy a menedzsmenten keresztül gyakorolt nyomása, ahogy a közvetlen nyomásgyakorlás súlya is nőtt az elmúlt évben. A médiahatóság nyomásgyakorló szerepének megítélése emelkedett a leginkább a korábbi évhez viszonyítva és újra nőtt a reklámadó szerepének megítélése is.

↓ Milyen erős Ön szerint az alábbi eszközök szerepe a médiára gyakorolt nyomásgyakorlásban? (mérlegindex: nincs semmiféle szerepe a nyomásgyakorlásban=-100 pont, nagyon erős szerepe van=+100 pont)

2016	2015	2014	2013	2012	
77	72	52	54	44	az állami hirdetési döntések (hirdetésmegvonás kritikus tartalom miatt, baráti tartalom jutalmazása)
66	58	39	36	28	a politikusok közvetett nyomása, a főszerkesztőn, menedzsmenten keresztül az újságírókra
49	29	33	29	21	a különböző médiahatósági döntések szerepe (bírságok, engedélyek, frekvenciaengedélyek)
42	45	31	27	26	a hirdetőik közvetett a főszerkesztőn és a menedzsmenten keresztül gyakorolt befolyása
39	22	40	-	-	reklámadó bevezetése
22	28	23	19	9	a magán hirdetők döntések (hirdetésmegvonás kritikus tartalom miatt, baráti tartalom jutalmazása)
19	7	6	7	4	a politikusok nyomása közvetlenül az újságírókra (telefonok, közvetlen kapcsolatok)
-18	-7	-3	-4	-11	a hirdetők közvetlen befolyása az újságírókra

8. MÉDIASZABÁLYOZÁS

A média működését és a sajtószabadság alakulását nyilvánvalóan befolyásolja a jogszabályi környezet. A médiaszabályozás újságírói munkára gyakorolt hatása elég stabilnak tűnik: az elmúlt években végig 50% körül mozgott azoknak az aránya, akik szerint a munkájukat meghatározza a médiaszabályozás (2016-ban 53%), és 12-15 % között (2016-ban 17%) volt azoknak az aránya, akik szerint nagyon erősen hat a médiaszabályozás az újságírói munkára. Azt, hogy a szabályozás nem meghatározó, a válaszolók 30%-a gondolta 2016-ban.

9. ÖNCENZÚRA

Arra, hogy „Előfordult-e újságírói gyakorlatában, hogy valamely politikai/gazdasági tényt elhallgatott, annak érdekében, hogy elkerüljön valamilyen hátrányos következményt?”, a kérdésre válaszoló újságírók 33%-a válaszolt igennel. Ez a szám sajátos módon ugrál a különböző vizsgált években, tavaly magasabb volt (44%), ahogy 2013-ban is (42%). 2014-ben a mostanihoz hasonló válaszok érkeztek (31%). Az ingadozó értékek értelmezését nehezíti, hogy a kérdés általánosságban – az újságírói gyakorlatra – kérdezett rá, nem pedig egy meghatározott időszakra, így nem tudunk válaszolni arra miért nő vagy csökken ez az arány.

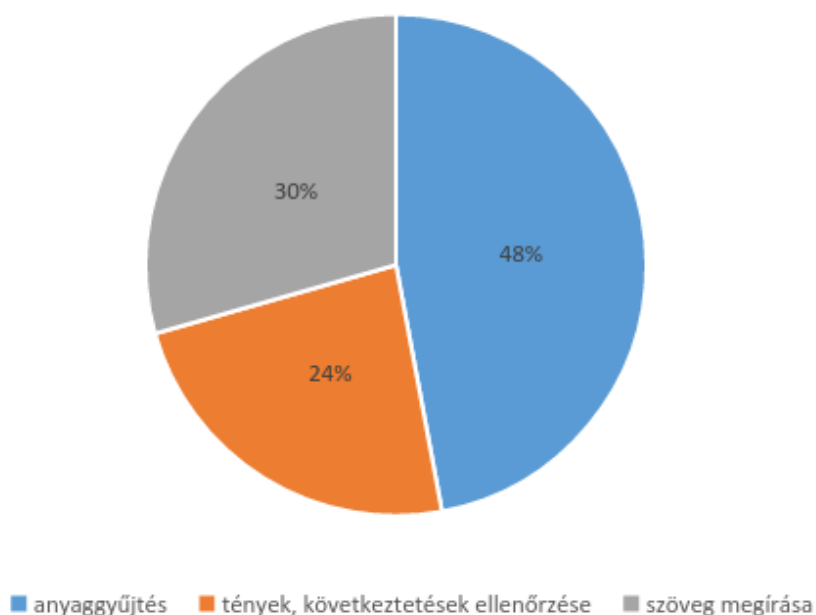
A mostani kutatásban ezért is újra feltettük az a kérdést is, hogyan működött ez az elmúlt évben, azaz gyakorolt-e öncenzúrát a megkérdezett 2016-ben. Erre a szűkített időszakra a válaszoló újságírók 28%-a (tavaly 31%-a) válaszolt igennel. Az öncenzúra rendszerszerű működését mutatja, hogy hasonló arányban válaszolják az újságírók azt, hogy az előfordult tény elhallgatására irányuló főszerkesztői, tulajdonosi utasítás is. A kérdésre válaszolók 29%-a utalt arra, hogy ilyen utasítás érkezett a főszerkesztőtől és 35%, hogy a tulajdonostól. Tény, hogy az ilyen befolyás a válaszolók szerint az elmúlt évhez képest valamelyest csökkent (43%/40%).

10. MUNKAIDŐ, ÚJSÁGÍRÓI TEVÉKENYSÉGEK, SZERKESZTŐSÉGI KONTROLL

Új kérdésekkel próbáltuk feltárni – a hagyományosan rögzített kérdések mellett – azt, hogyan dolgoznak az újságírók, mennyire van lehetőségük érdemi újságírói munkát végezni. A kérdéseinkre adott válaszok érdemi értékelését csak idősoros formában lehet majd elhelyezni, most így csak a válaszokat rögzítjük.

Az újságírók munkaidejük egynegyedét a „terepen” töltik, beszélnek, beszélgetnek, dokumentumokat gyűjtenek. Alig több mint egytizedet tesz ki az értekezleteken, megbeszéléseken való részvétel. A munkával töltött idejük kétharmadát hivatali/otthoni íróasztaluk mellett töltik az újságírók. Az így töltött idő persze megoszlik az anyaggyűjtés, a tényellenőrzés és a cikkírás között.

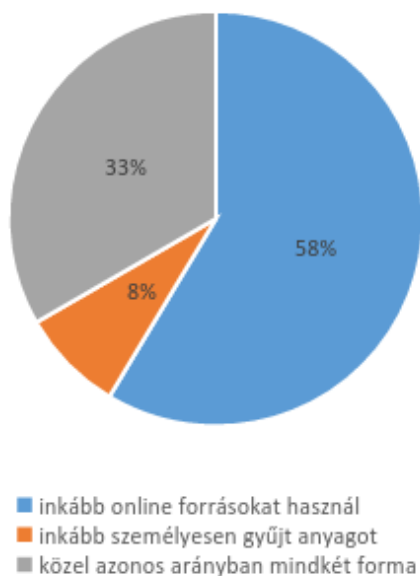
Egy átlagos cikk megírása során a különböző tevékenységekre fordított idő (%)

Az interjúkészítést a válaszoló újságírók közel kétharmada (62%) személyes találkozás során készíti, kevesebb mint egytizedük (9%) szerint munkájára inkább az írásos (online) interjúkészítés a jellemző, és közel egyharmaduk nyilatkozott úgy, hogy az interjúkészítés során mindkét lehetőséggel közel azonos arányban él.

Lényegében hasonlóan válaszoltak arra a kérdésre is, hogy az anyaggyűjtés során az online vagy a személyes anyaggyűjtés jellemzőbb a munkájukra.

Az anyaggyűjtés során mi a jellemzőbb a tevékenységére (%)

A személyes anyaggyűjtés azonban nem jelenti feltétlenül a cikkhez kapcsolódó helyszíni jelenlétet, a személyesen történő anyaggyűjtés máshol, más formában (könyvtár, más helyszínek) is történik. A válaszolók 43%-a mondta azt, hogy jellemzően kimegy cikke helyszínére.

A kérdőívre válaszolók mindössze 12% dolgozik olyan munkakörben, hogy az általa készített közlésbe annak nyilvánosságra kerülése előtt senki nem szólhat bele. Ugyanakkor a kérdésre válaszolók 27%-a azt mondta, a bejegyzés megtörténhet az ő tudta, bejegyzése nélkül is.

